Helena Ewalds

16.10.2019

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan kuulemistilaisuus 18.10.2019

HE 29/2019 Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi 2020

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2020 sekä valtioneuvoston selonteosta julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2020–2023. Valiokunta on erityisesti pyytänyt THL:ää lausunnossaan kiinnittämään huomiota Istanbulin sopimuksen toimeenpanon koordinointiin ja siihen, miten turvakodit tavoittavat muut asiakasryhmät kuin naiset (miehet, vammaiset jne.)

Istanbulin sopimuksen toimeenpanon koordinointi

Istanbulin sopimuksen toimeenpanon koordinoinnista vastaa vuosille 2017–2020 STM:n asettama Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunta (NAPE). Toimikunnassa on edustettuna kaikki keskeiset ministeriöt ja alaiset laitokset. Toimikunnan toimeenpanon koordinointiin ei kuitenkaan ole varattu mitään erillistä rahoitusta tai henkilöresurssia.

Istanbulin sopimuksen arviointiraportissa 2019 valvontaelin GREVIO painokkaasti kehotti Suomen viranomaisia määräämään yhteensovittamiselimen tehtävän vakiintuneille yhteisöille, ja antamaan niille selvät toimeksiannot, valtuudet ja toimivallan sekä osoittamalla yhteensovittamiselimelle tarvittavat henkilö- ja rahoitusvoimavarat. THL näkee, että tällaiselle vakiintuneelle yhteensovittamiselimelle on tarvetta. NAPE ei kykene ilman resursseja tehokkaasti koordinoimaan ja implementoimaan Istanbulin sopimuksen toimeenpanoa.

Eri hallinnonaloilla on suunnitelmia naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyn eri osa-alueiden toimeenpanosta, esimerkiksi tyttöjen sukuelinten silpomisen vastainen toimintaohjelma, kunniaan liittyvän väkivallan kysymykset ja pakkoavioliitto. Hallitusohjelmassa on kirjaus naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelman laatimisesta. Nämä toimenpiteet ovat hyviä ja kannatettavia sinänsä, mutta niiden tehokas koordinointi ja yhteen sovittaminen ovat puutteellista ja toiminta voi jäädä pirstaleiseksi.

THL esittää, että valtion talousarviosuunnitelmassa 2020 osoitettaisiin määrärahaa naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan pysyvän yhteensovittamiselimen luomiseen ja tarvittavien henkilöstöresurssien osoittamiseen.

Turvakotien tavoitettavuus

Turvakoti on tarkoitettu lähisuhdeväkivaltaa kokeneelle tai sen uhan alla elävälle henkilölle iästä ja sukupuolesta riippumatta. Turvakotipalvelut ovat avoimia sekä yksin että lasten kanssa tuleville aikuisille. Turvakotien aikuisista asiakkaista noin 7 prosenttia on miehiä. Turvakotipalvelujen kansallisissa laatusuosituksissa (2019) on kirjattu, että

Helena Ewalds

16.10.2019

asuinhuoneet sijoitetaan siten, että eri sukupuolten ja eri kulttuureista tulevien erityistarpeet huomioidaan.

Asiakkaiden vammaisuuteen liittyviä tekijöitä ei tilastoida. Laatusuosituksissa on ohjeistettu, että turvakodin tilojen tulee mahdollistaa esteetön asuminen. Tilojen suunnittelussa tulee huomioida asiakkaiden erilaiset tarpeet. Suurimmassa osassa turvakodeista on yksi tai useampi esteetön huone. Kaikissa maakunnissa on vähintään yksi turvakoti. Maakuntia, joissa turvakodissa ei ole yhtään esteetöntä huonetta on Pohjois-Savo ja Pohjois-Karjala. Näissä molemmissa kartoitetaan uusia tiloja.

Jos turvakodin henkilöstö arvioi, että lähisuhdeväkivaltaa kokenut asiakas esimerkiksi päihde- tai mielenterveysongelman vuoksi vaarantaisi turvakodissa oman tai muiden henkilöiden turvallisuuden tai että hän ei pystyisi huolehtimaan omista tai mukanaan olevien alaikäisten lasten perustarpeista, ei henkilö voi tulla kyseiseen turvakotiin asiakkaaksi. Hänet tulee mahdollisuuksien mukaan ohjata muihin palveluihin. (Turvakotipalvelujen kansalliset laatusuositukset, 2019)

THL on arvioinut turvakotiverkoston laajennustarpeet niin, että ne vastaavat akuuttiin palveluntarjonnan aukkoihin erityisesti maantieteellisen kattavuuden näkökulmasta. Arvioinnissa ei ole pystytty ennakoimaan kaikkien isojen kasvualueiden kysynnän kasvua ja laajennustarvetta. Näitä ovat ensisijaisesti Pirkanmaa ja Oulun seutu. Lisäksi arvioinnissa ei ole huomioitu eräiden turvakotien tarvetta muuttaa tarkoituksenmukaisempiin tiloihin.

Turvakotien asiakasmäärien kasvu on ollut voimakasta vuodesta 2015 vuoteen 2018, kasvu on ollut ko. ajanjaksolla 65 %. Laajenevan turvakotiverkoston vaikutusta palvelun kysyntään on kuitenkin vaikea arvioida pitkällä tähtäimellä. On oletettavaa, että turvakotien asiakasmäärän kasvu tulee taantumaan tulevaisuudessa, kun turvakotiverkosto on saavuttanut tarvittavan kapasiteetin. Perhepaikkojen määrän voidaan arvioida olevan riittävä silloin, kun: 1) alueilla, joissa on vain yksi turvakoti, ei ohjata asiakkaita tilan puutteen takia toisiin turvakoteihin ja 2) alueiden, joissa on useampi turvakoti, turvakodit eivät ole samanaikaisesti täynnä.

THL:n arvion mukaan turvakotipalveluiden vuosittaiseen budjettiin seuraavalle kehyskaudelle tarvitaan 2 miljoonan euron lisäys / vuosi. Valtion talousarvioon esitetään otettavaksi huomioon muuttuvat tilanteet, joita ei tässä vaiheessa kyetä ennakoimaan. Nyt esitetyllä rahoituksella vuosille 2020–2023 turvakotiverkostoa arvioidaan voitavan laajentaa noin 250 perhepaikkaan. On epätodennäköistä, että tämä vastaa Istanbulin sopimuksen velvoitteeseen helposti saavutettavien turvakotien riittävästä määrästä.

Pääjohtaja — Markku Tervahauta

Johtaja — Anneli Pouta